

A SZUBSZAHARAI AFRIKA TÖRTÉNETE

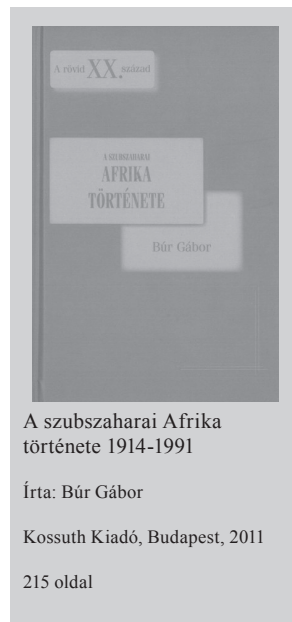
Írta: Sárkány Mihály

Valóban hiánypótló vállalkozásba fogott a Kossuth Kiadó, amikor elkezdte olvasható méretű, 10 éves könyvek formájában megismertetni a rövid 20. század történetét egyes országoként, másként körülhatárolható térségként, vagy, mint jelen esetben, kontinensenként. Búr Gábor eddigi történetési teljesítményének pedig komoly elismerése, hogy a sorozat főszerkesztője, Balogh András, az első kötetek szerzői között kérte fel Afrika 20. századi történetének megírására.

A kötet címében a 'szubszaharai' jelző éppúgy a szerző szerénységének jele, mint a bevezetőben megfogalmazott ígérete: csupán arra vállalkozik, hogy elmondja mi történt, azt sem állítva, hogy mindenről beszámol, de remélve, hogy eligazít az alapvetően meghatározó folyamatok bemutatásával és az érdeklődőt további elmélyedésre ösztönzi.

Ehhez képest Búr Gábor sokkal többet nyújt. Afrika történetét korántsem a szubszaharai térségre szűkítve tárgyalja, az ott meghatározó folyamatok megértéséhez felsorakoztatja az észak-afrikai eseményeket is a szükséges mértékben. Az egész kontinens 20. századi történetét pedig, amelyet korábban, az Afrika megszerzéséért folyó versenyfutással indít, beilleszti a világtörténet összefüggésrendjébe. Belátható, aligha lehetne ez másként, hiszen az időszak első felében Afrika népei többségükben gyarmati sorban éltek, és ami felszabadulásuk után történt, ugyancsak nem érthető meg más hatalmak gazdasági, politikai jelenléte nélkül ezen a kontinensen, ideértve egymással kialakított viszonyaik hatását is.

Az eredmény remek és kiegyensúlyozott politikatörténeti áttekintés, amelyből ugyan kiviláglik, hogy a szerző kedvenc kutatási területe a Dél-afrikai Köztársaság története, ám tekintettel az említett állam formálódásának fordulataira és gazdasági súlyára, ez nagyonis rendjén van. Az pedig, hogy egyes országok helyett a kontinens egészére kiható eseményekre és folyamatokra koncentrál, előnyösen mutatkozik meg abban, hogy sikerrel választja el a lényeges történetet a lényegtelenről. Teszi mindezt úgy, hogy a megszabott terjedelmi korlátok között elképesztő mennyiségű

A szubszaharai Afrika története 1914-1991

Írta: Búr Gábor

Kossuth Kiadó, Budapest, 2011

215 oldal

tényt közöl – lebilincselő stílusban. Azt, hogy teljesítménye micsoda bravúr, akkor láthatjuk, ha összevetjük J. D. Fage és W. Torloff magyarul is megjelent munkájának (*Afrika története*. Budapest, 2004. Osiris) idevágó, Búr könyvének méretét terjedelmileg meghaladó fejezeteivel, amelyekből kevesebb történeti tényt ismerhetünk meg – ők a gazdasági kapcsolatok alaposabb tárgyalását részesítették előnyben.

A munkán belül a II.Világháborút megelőző időszak történetének bemutatása különösen sikeres. A politikai történések megértését jól alátámasztják a népességszám alakulásáról, az intézmények fejlődéséről, a közegészségügyi viszonyokról, az afrikai, illetve az afrikai gyökerekkel rendelkező értelmiségnek a kulturális összetartozás érdekében kifejtett tevékenységéről írottak.

Ahogy a II. Világháború után a mához közeledünk, valamelyest nő a hiányérzet. Az események sokaságának számbavétele mellett kevesebb figyelmet kapnak az említett témák, de nem csak azok. Öröm olvasni azt a finom elemzést, amelyet a szerző ad arról, ahogyan Franciaország egyre nagyobb befolyásra tett szert Afrikában a hidegháború időszakában, főként az 1970-es és 1980-as években (141-143.), ugyanakkor e sorok írója úgy véli, hogy korántsem esik elegendő szó a Távol-Kelet hatalmainak, Japánnak, Kínának, Észak-Koreának a jelenlétéről már ebben az időszakban is. Hiányérzete támad az etnikai konfliktusokat tárgyaló fejezet láttán, amelyben, és másutt sem esik szó az indiaiak szerepéről és helyzetéről az önállósult kelet-afrikai államokban, jóllehet gazdasági részvételük jelentősége aligha becsülhető le.

Nem meglepő, hogy ennyire széles témakört tárgyaló könyvben, bármennyire alapos is a szerző, akad hiba. Ma, amikor a rasszok létezését sem fogadják már el az afrikanisztika fellegráinak számító országok tudományosságában, aligha akad antropológus, aki le merné írni, hogy Kelet-Afrikában „... a hamiták és a negroidok... ütköztek egymásnak.” (22. o.). Kenyatta nem tanulmánykötetet, hanem monográfiát írt a kikujukról *Facing Mount Kenya* címen, és a cím fordítása sem szerencsés (A Kenya hegygel szemben...) (75. o.), hiszen a cím azt fejezi ki, hogy a Mount Kenyán (Kiri Nyaga) lakik Mogai, az isten, ezért a *facing* az arccal a Kenya-hegy felé, a Kenya-hegyre tekintve jelentést hordozza. Valami nagyon nem stimmel a számokkal az iskoláztatásra vonatkozóan (130. o.), láthatólag összecsúszott adatok nehezítik a megértést.

Ezek az apróságok azonban csak keveset vonnak le a nagyszerű könyv értékéből, amely pontos adataival világosan érthetővé teszi, hogy a kolonializmus, a neokolonializmus és a globalizáció egymást követően hogyan járultak hozzá Afrika leértékelődéséhez a rövid 20. század végére.

A műben az eligazodást névmutatók, a további tájékozódást pedig gondosan összeállított bibliográfia segítik.